

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
НАПН УКРАЇНИ

Ладоня К. Ю.

Формування в учнів 3-4 класів умінь продуктивного мовленнєвого спілкування на уроках української мови

*в закладах загальної середньої освіти з навчанням
мовами національних меншин*

Київ 2022

Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогіки НАПН України

Катерина Ладоня

**ФОРМУВАННЯ УМІНЬ
ПРОДУКТИВНОГО
МОВЛЕННЕВОГО СПІЛКУВАННЯ
В УЧНІВ 3-4 КЛАСІВ
НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

Методичні рекомендації

Київ

2021

*Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту педагогіки НАПН України
Протокол №15 від 21 грудня 2021 р.*

Рецензенти:

Подлевська Н. М., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри слов'янської філології Хмельницького національного університету;
Селехман Т. В., вчитель української мови та літератури Берегівського ліцею імені Лайоша Кошута Берегівської міської ради Закарпатської області.

Експерт:

Новосьолова В. І., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України.

Ладоня К. Ю. Формування в учнів 3–4 класів умінь продуктивного мовленнєвого спілкування на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин : методичні рекомендації. – [Електронне видання]. – Київ : Педагогічна думка, 2022. – 36 с.

ISBN 978-966-644-635-3

У методичних рекомендаціях розкрито сутність продуктивного мовленнєвого спілкування, визначено особливості його формування для учнів закладів загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин, описано основні засоби формування продуктивного мовленнєвого спілкування у 3–4 класах на уроках української мови. Особливу увагу звернено на добір вправ і завдань для формування в учнів 3-4 класів умінь продуктивного мовленнєвого спілкування на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин. Методичні рекомендації адресовано вчителям української мови, що працюють у закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин.

УДК 373.3/5.018.556.016:81'242-054.57(477)(083.132)

ЗМІСТ

Вступ.....	6
Лінгводидактичні засади формування продуктивного мовленнєвого спілкування.....	10
Основні методи і прийоми, що забезпечують ефективність навчання продуктивного мовленнєвого спілкування в умовах полікультурного середовища.....	13
Основні типи вправ для формування продуктивного мовленнєвого спілкування.....	19
Додатки.	25
Орієнтовні зразки вправ, які можна використати для формування продуктивного мовленнєвого спілкування учнів 3-4 класів на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин	25

ВСТУП

Формування умінь продуктивного мовленнєво-го спілкування в учнів 3-4 класів на уроках української мови є важливим аспектом освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин. В умовах багатонаціонального та багатомовного середовища України, забезпечення високого рівня володіння державною мовою стає не лише освітнім завданням, але й засобом інтеграції в суспільство, збереження національної єдності та культурного багатства нашої країни.

Метою навчання української мови як державної є «формування і розвиток комунікативної компетентності, що є ключовою і означає здатність успішно користуватися усіма видами мовленнєвої діяльності у процесі спілкування» (МОН України, 2019).

Теоретичний матеріал, вміщений у програму для засвоєння учнями 3–4 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин, «виконує хоч і важливу, але лише допоміжну функцію і підпорядковується практичним завданням – оволодінню усною і писемною формами мовлення. У результаті процес опанування мовою, що вивчається паралельно з рідною, проходить від усвідомленого вживання мовних одиниць до автоматичного використання їх у мовленні для вирішення власних життєвих потреб» (МОН України, 2019).

Формування мовленнєвих умінь є однією з ключових складників навчального процесу, що сприяє

розвитку комунікативної компетентності учнів. У сучасному світі володіння мовою не обмежується лише здатністю читати і писати; воно охоплює здатність ефективно спілкуватися в усній і писемній формах, розуміти та використовувати мову в різних соціальних і культурних контекстах.

Окрім того, у сучасному світі зростає значення міжкультурного спілкування, зокрема в умовах мовної різноманітності. Україна є багатомовною країною, де національні меншини представлені на різних рівнях, зокрема й в системі загальної середньої освіти. У таких закладах українська мова є державною мовою навчання, а в класі присутні учні, які мають іншу рідну мову. Тому викладачам важливо враховувати цей факт та забезпечувати формування усіх необхідних мовних умінь та навичок учнів, включаючи уміння продуктивного мовлення, що передбачає здатність висловлювати власні думки та ідеї у зрозумілій та логічній формі, з використанням правильної мовної форми та граматичних конструкцій. Ці уміння необхідні не лише для успішного вивчення української мови, але й для майбутньої професійної та соціальної діяльності учнів. Як наголошує Н.Богданець-Білокаленко, «шляхів засвоєння культурного досвіду українського народу є чимало. Проте саме художнє слово має неабиякий вплив на малого читача. Через вчинки героїв, історичні, народознавчі, природничі, пізнавальні тексти відбувається знайомство з культурою народу, в якій проживають представники різних національних меншин». Зокрема дослідниця наголошувала на вивченні фольклору, як однієї з «важли-

вих умов для правильного формування механізмів мовленнєвої діяльності, адже така діяльність сприяє формуванню думки у процесі сприйняття матеріалу. Водночас вивчення українського фольклору сприяє формуванню культурологічній складовій, оскільки саме фольклор містить найбільше знакових слів конкретного народу»¹.

Важливим аспектом формування умінь продуктивного мовлення є посилення мотивації учнів до вивчення української мови. Задля цього викладач може заохочувати учнів до активної мовної діяльності, демонструвати значущість української мови та її роль у формуванні особистості учня.

Окрім того, надзвичайно важливо враховувати різноманітність мовних вмінь та навичок учнів, а також дотримуватися принципу індивідуалізації навчання. Кожен учень має бути підтриманий у своєму розвитку, забезпечений відповідними матеріалами та методиками, що враховують його мовні потреби та особливості.

Серед основних завдань для успішного формування умінь продуктивного мовленнєвого спілкування в учнів 3-4 класів на уроках української мови, виокремлюють такі:

1 Богданець-Білокаленко Н. Вивчення фольклорних творів у початкових класах шкіл з мовою навчання національних меншин. *Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи*: збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи», Київ, 05 березня 2020 р. Київ : Педагогічна думка, 2000. С. 22–25.

- забезпечення умов для розвитку умінь усного і писемного мовлення (формування навичок правильної вимови, збагачення словникового запасу, розвиток граматичних навичок, а також навчання зв'язного мовлення);

- використання рідної мови учнів як опори для вивчення української мови (дає змогу зменшити мовний бар'єр, посилити мотивацію та впевненість учнів у власних силах);

- використання інтерактивних та комунікативних методів навчання для стимулювання активного мовленнєвого спілкування (основну увагу слід приділяти практичному використанню мови в різних життєвих ситуаціях);

- врахування індивідуальних особливостей та рівня володіння мовою кожного учня (що створюватиме оптимальні умови для розвитку мовленнєвих умінь кожної дитини, незалежно від її початкового рівня).

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОГО МОВЛЕННЄВОГО СПІЛКУВАННЯ

Мовлення – це продуктивний вид мовленнєвої діяльності, позитивним результатом якої вважають правильне сприймання продукту мовлення адресатом, досягнення мети, яку ставив перед собою адресант у процесі спілкування, що, на думку багатьох дослідників, залежить як від дотримання основних вимог до мовлення (таких, як: змістовність, послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність), так і від чіткого усвідомлення мети спілкування, правильного аналізу мовленнєвої ситуації.

Діалог є первинною природною і основною формою вербального спілкування (і найпоширенішою). Йому притаманні ситуативність, контекстуальність та варіативність. На відміну від монологічного спілкування, яким діти оволодівають цілеспрямовано в процесі навчання, уміннями діалогічного спілкування діти можуть оволодівати спонтанно (у процесі щоденного спілкування з носіями мови).

В залежності від мети спілкування визначають різні типи діалогу:

- інформативний (діалог-розпитування);
- прескриптивний діалог (містить прохання/наказ – обіцянку/відмову виконання певних дій);
- дискусію (обмін думками);

- діалог – врегулювання особистісних стосунків;
- діалог – обмін емоціями.

Кожен тип діалогу має певну усталену структуру та особливості перебігу.

Отже, формування в учнів умінь продуктивного мовленнєвого спілкування слід починати з осмислення і формулювання учнями мети спілкування, яка впливає на тип і перебіг ведення діалогу (що дає можливість успішно спілкуватися або уникнути небажаного контакту в реальному житті), навчати аналізувати комунікативну ситуацію, планувати і створювати власні висловлювання, добираючи відповідні форми і засоби для досягнення мети спілкування.

Спираючись на комунікативно-мовленнєвий принцип, що має визначати характер роботи вчителя на уроці української мови, для формування та розвитку умінь продуктивного мовлення учнів 3–4 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин у повсякденній роботі (а не лише на спеціальних уроках розвитку усного й писемного мовлення) слід:

- залучати учнів до обговорення того, що відбувається на уроці, організувати дискусії;
- спонукати учнів висловлювати власну думку;
- спонукати до аргументованого відстоювання власного погляду;
- навчати учнів ставити правильні запитання залежно від мети спілкування та відповідати на них;

- вчити аналізувати реальні ситуації спілкування (особливо конфліктні або ситуації, що містять непорозуміння) і моделювати їх.

Розвиток мовленнєвих умінь тісно пов'язаний з психолінгвістичними процесами, що відбуваються в мозку людини. Зокрема, основні аспекти, що впливають на формування мовленнєвих умінь, виокремлюють такі:

Сприйняття мови. Охоплює процеси розпізнавання звуків, слів і структури речень. Навчання слуханню та розумінню є важливим складником розвитку мовленнєвих умінь.

Продуктування мовлення. Процеси, пов'язані з формулюванням думок, добором слів і побудовою речень. Практика усного мовлення допомагає автоматизувати ці процеси.

Пам'ять. Робоча пам'ять відіграє ключову роль у процесах оброблення та зберігання мовної інформації. Розвиток пам'яті сприяє ліпшому засвоєнню лексики та граматики.

Мотивація. Важливий психологічний чинник, що впливає на успіх у вивченні мови. Висока мотивація сприяє більш активному та тривалому залученню до навчального процесу.

ОСНОВНІ МЕТОДИ І ПРИЙОМИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ЕФЕКТИВНІСТЬ НАВЧАННЯ ПРОДУКТИВНОГО МОВЛЕННЄВОГО СПІЛКУВАННЯ В УМОВАХ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

Мова є не лише засобом спілкування, але й носієм культури. Розуміння соціокультурного контексту є важливою частиною комунікативної компетентності. Викладання мови має спиратися на ознайомлення з культурними аспектами, зокрема такими як:

- традиції і звичаї: знання про традиції і звичаї допомагає учням краще розуміти і використовувати мову в різних соціальних ситуаціях;

- соціальні норми і поведінка: охоплюють правила ввічливості, етикету, вміння застосовувати невербальні засоби спілкування;

- культурні реалії: вивчення реалій, пов'язаних з життям, побутом, історією та літературою народу, мова якого вивчається.

Викладання української мови в умовах полікультурного середовища потребує врахування психолого-педагогічних підходів, що забезпечують ефективність навчального процесу. Зокрема, для досягнення найліпшого результату навчання пропонують застосовувати:

Інтерактивне навчання: використання методів і прийомів, що стимулюють активну участь учнів у

навчальному процесі. Це можуть бути дискусії, обговорення, робота в групах, рольові ігри.

Проектне навчання: організація навчального процесу через виконання учнями проектів на задані теми. Проекти допомагають учням застосовувати мовні знання і навички на практиці, розвивають їхні дослідницькі і творчі здібності.

Проблемне навчання: використання завдань і ситуацій, що потребують від учнів пошуку і знаходження рішень. Проблемні ситуації стимулюють критичне мислення, розвивають навички аналізу і синтезу інформації.

Диференційоване навчання: врахування індивідуальних особливостей учнів, їхніх інтересів, здібностей і рівня підготовки. Це може бути реалізовано через створення різнорівневих завдань, індивідуальні консультації, використання різних форм і методів навчання.

Рефлексивне навчання: сприяння розвитку в учнів уміння аналізувати власні дії, оцінювати досягнення, планувати подальшу роботу. Рефлексивні вправи допомагають учням усвідомлювати свої сильні і слабкі сторони, визначати шляхи поліпшення.

Інтеграція мов є важливим аспектом навчання в умовах полікультурного середовища. Використання рідної мови учнів як опори для вивчення української мови сприяє зменшенню мовного бар'єру, посилює мотивацію і впевненість учнів у власних силах. Інтеграція мов охоплює:

Білінгвальне навчання: викладання окремих предметів двома мовами, що дає змогу учням паралельно засвоювати термінологію та структури обох мов.

Переклад: використання вправ на переклад з рідної мови на українську і навпаки. Переклад допомагає учням усвідомити різницю між мовами, розвиває уміння правильно виражати думки українською мовою.

Порівняння мов: виконання вправ на порівняння лексичних, граматичних і стилістичних особливостей рідної й української мов. Це сприяє кращому розумінню мовних закономірностей і допомагає уникати помилок.

Крос-культурні проекти: організація проектів, що містять вивчення культурних особливостей різних народів, що дає змогу учням краще розуміти культурні контексти та використовувати мову у відповідних ситуаціях.

Сучасні інформаційні технології надають нові можливості для викладання мови. Використання комп'ютерних програм, онлайн-ресурсів, інтерактивних вправ сприяє посиленню мотивації учнів, робить навчання більш цікавим і ефективним. Основні напрями використання інформаційних технологій охоплюють:

Інтерактивні вправи: виконання інтерактивних завдань на комп'ютері або в інтернеті. Це можуть бути вправи на закріплення лексики і граматики, онлайн-ігри, тести, вікторини.

Мультимедійні засоби: використання аудіо- і відеоматеріалів для розвитку навичок слухання і розуміння усного мовлення. Це можуть бути фільми, мультфільми, аудіокниги, пісні.

Онлайн-курси: використання онлайн-платформ для проходження курсів з вивчення української мови. Це дає змогу учням самостійно навчатися в зручний для них час, повторювати матеріал, отримувати зворотний зв'язок.

Вебінари і відеоконференції: проведення онлайн-занять, вебінарів, відеоконференцій з носіями мови або іншими викладачами. Це сприяє розвитку умінь спілкування, підвищує мотивацію і зацікавленість учнів.

Соціальні мережі і блоги: використання соціальних мереж і блогів для спілкування з однолітками, обговорення тем, що цікавлять учнів. Це дає змогу учням використовувати мову в неформальному середовищі, розвиває їхні комунікативні навички.

Отже, у процесі формування умінь продуктивного мовленнєвого спілкування в учнів 3-4 класів на уроках української мови увагу варто приділяти таким методам, як ігрові ситуації, рольові ігри, проекти, групова робота та використання аудіо-візуальних засобів. Вони допомагають створити таке навчальне середовище, яке мотивує та підтримує, а отже сприяє активному залученню учнів до мовленнєвої діяльності.

Важливо зазначити, що формування продуктивного мовленнєвого спілкування учнів має відбуватися

поетапно, з урахуванням вікових особливостей і рівня підготовки учнів. Зокрема, основні етапи охоплюють:

Введення базових лексичних і граматичних структур, розвиток навичок правильної вимови й інтонації, формування початкових умінь сприйняття і вироблення мовлення. На цьому етапі використовуються прості ігрові завдання, вправи на заучування нових слів і фраз, аудіо- і відеоматеріали.

Розширення лексичного запасу, засвоєння більш складних граматичних структур, розвиток умінь зв'язного мовлення і розуміння усного і писемного тексту. На цьому етапі застосовуються рольові ігри, обговорення, групова робота, проекти.

Розвиток умінь використання мови в різних комунікативних ситуаціях, удосконалення граматичних і стилістичних навичок, розвиток критичного мислення і творчих здібностей. На цьому етапі варто використовувати дискусії, дебати, написання творів, дослідницькі проекти.

Проведене дослідження демонструє, що важливим чинником формування мовленнєвої компетенції є не лише наявність ефективних засобів навчання, але й якість самого навчання та його методів. Тому викладачам української мови важливо прагнути до постійного вдосконалення своїх методик та навчальних матеріалів. Особливу увагу слід звернути на мовну підготовку вчителів, які працюють з учнями, які мають іншу рідну мову. Вони мають бути ознайомлені з особливостями мовленнєвих потреб

та проблем учнів, мати достатній запас знань з мовознавства, методик викладання та педагогіки.

Окрім того, викладачам варто звернути увагу на використання таких засобів навчання, які б відповідали індивідуальним особливостям учнів. Для учнів з різним рівнем мовленнєвих навичок можна використовувати різні методики та підходи до вивчення мови, а також пропонувати додаткові заняття з викладачем або позаурочні заняття з носієм мови.

Нарешті, для ефективного формування мовленнєвої компетенції та мовної культури учнів, викладачі мають бути відкриті до співпраці з батьками учнів та іншими вчителями. Важливо сприяти створенню атмосфери довіри та співпраці, щоб учні мали можливість вільно висловлювати власні думки та побажання щодо навчального процесу. Важливо також відстежувати прогрес учнів та надавати їм підтримку на кожному етапі навчання.

ОСНОВНІ ТИПИ ВПРАВ

ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОГО МОВЛЕННЄВОГО СПІЛКУВАННЯ

Для формування продуктивного мовлення на уроках української мови в учнів 3-4 класів шкіл національних меншин можна використовувати вправи для інтерактивного навчання. Ось декілька прикладів таких вправ:

1. РОЗПОВІДІ ЗА КАРТИНКАМИ

Мета: розвиток зв'язного мовлення та словникового запасу.

Опис. Учням дають серію картинок, що зображують певну історію. Діти мають скласти розповідь, використовуючи ці картинки. Важливо, щоб розповідь була логічно побудована і мала чітку структуру: початок, середину та кінець.

Інструкція:

Роздивіться картинки.

Складіть розповідь, використовуючи ці картинки.

Картинки:

Хлопчик і дівчинка збирають квіти на лузі.

Вони знаходять гніздо з пташенятами.

Вони вирішують не чіпати гніздо і йдуть далі.

Зразок тексту: Одного дня хлопчик і дівчинка вирішили піти на луг збирати квіти. Вони бачили багато різнокольорових квітів і збирали їх у букети. Раптом діти побачили гніздо з маленькими пташенятами. Вони вирішили не чіпати гніздо, щоб не турбувати пташок, і продовжили свою прогулянку.

2. СКЛАДАННЯ РЕЧЕНЬ ЗА КЛЮЧОВИМИ СЛОВАМИ

Мета. Формування вміння створювати зв'язні речення.

Опис. Учням дають набір ключових слів. Діти складають речення, використовуючи ці слова. Наприклад, для слів «літо», «сонце», «гра» учні можуть скласти речення: «Влітку сонце яскраво світить, і ми граємо на подвір'ї.»

Інструкція:

Складіть речення, використовуючи наведені слова.

Ключові слова:

ліс, гриби, кошик

Зразок тексту: Ми пішли до лісу збирати гриби, і швидко назбирали повний кошик.

3. ТВОРЧІ ДИКТАНТИ

Мета. Розвиток уяви та навичок письма.

Опис. Учитель читає уривок тексту, а учні мають продовжити його самостійно. Наприклад, «Одного разу до нашого міста приїхав цирк. На арені виступали...»

Інструкція:

Прослухайте уривок і продовжте його власною історією.

Текст для диктанту: Одного разу до нашого міста приїхав цирк. На арені виступали акробати, жонглери і...

Зразок продовження: ...клоуни, які смішили всіх глядачів. Після виступу ми пішли до циркового шапті і побачили, як тварини тренувалися перед своїм номером. Це було незабутнє видовище!

4. РОЛЬОВІ ІГРИ

Мета. Практика діалогічного мовлення та взаємодії.

Опис. Учням пропонують обрати різні ролі (наприклад, продавець і покупець, лікар і пацієнт). Вони мають зіграти певну ситуацію, використовуючи відповідні фрази та лексичні одиниці.

Інструкція:

Оберіть ролі та зіграйте ситуацію.

Ситуація:

Продавець і покупець в магазині іграшок.

Зразок діалогу:

Покупець: Добрий день! Чи є у вас лялька Барбі?

Продавець: Добрий день! Так, у нас є декілька моделей. Яку саме ви хочете?

Покупець: Я шукаю ляльку з довгим волоссям у рожевій сукні.

Продавець: Ось ця модель підходить?

5. НАПИСАННЯ ЛИСТІВ

Мета. Практика писемного мовлення.

Опис. Учні пишуть листи на задану тему (наприклад, «Лист до друга про свої літні канікули»). Учитель допомагає з формою та змістом листа.

Інструкція:

Напишіть листа своєму другу про свої літні канікули.

Зразок тексту: Любий друже! Я хочу розповісти тобі про свої літні канікули. Ми з родиною поїхали до моря. Там я навчився плавати і зловив першу рибку. Це було чудово! Твій друг, [ім'я]

6. ГРУПОВІ ПРОЄКТИ

Мета. Спільна робота та обговорення.

Опис. Учні працюють у групах над певним проєктом (наприклад, створення колажу на тему «Мое улюблене свято»). Кожна група презентує свій проєкт

перед класом, пояснюючи, що саме вони зробили і чому.

Інструкція:

Підготуйте колаж на тему «Мое улюблене свято». Презентуйте свій колаж перед класом.

Зразок тексту презентації: Наш колаж присвячений Новому року. Ми обрали це свято, бо любимо прикрашати ялинку, дарувати й отримувати подарунки. Ось на нашому колажі зображені ялинка, Святий Миколай і сніжинки. Ми також додали фото наших новорічних вечірок.

7. ІНТЕРВ'Ю

Мета. Розвиток навичок усного мовлення та взаємодії.

Опис. Учні готують питання для інтерв'ю на певну тему. Потім вони проводять інтерв'ю з однокласниками або вчителем.

Інструкція:

Підготуйте питання для інтерв'ю на тему «Твій улюблений предмет у школі».

Питання:

Який твій улюблений предмет у школі?

Чому ти любиш цей предмет?

Хто твій улюблений вчитель?

Що тобі найбільше подобається робити на уроках?

Зразок діалогу:

Інтерв'юер: Який твій улюблений предмет у школі?

Учень: Мій улюблений предмет - математика.

Інтерв'юер: Чому ти любиш цей предмет?

Учень: Я люблю розв'язувати задачі та логічні головоломки.

8. ВІДНОВЛЕННЯ ТЕКСТУ

Мета: Розвиток логічного мислення та мовленнєвих навичок.

Опис. Учням дають текст з пропущеними словами або реченнями. Вони мають відновити текст, вставляючи відповідні слова або речення.

Інструкція:

Вставте пропущені слова в текст.

Текст: Одного разу ми пішли в ліс. Там було багато (дерев, квітів, пташок). Ми знайшли красиву галявину і вирішили там (пограти, відпочити). Це був чудовий день!

Зразок заповненого тексту: Одного разу ми пішли в ліс. Там було багато дерев, квітів, пташок. Ми знайшли красиву галявину і вирішили там пограти. Це був чудовий день!

ДОДАТКИ

Орієнтовні зразки вправ, які можна використати для формування продуктивного мовленнєвого спілкування учнів 3-4 класів на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин

Ці вправи допоможуть учням 3-4 класів ефективно висловлювати власні думки, вести бесіду, працювати в групі та використовувати українську мову в різних життєвих ситуаціях.

1. ДИСКУСІЯ «МІЙ УЛЮБЛЕНИЙ ДЕНЬ»

Мета: Розвиток зв'язного мовлення, вміння висловлювати свої думки.

Опис: Учні діляться на групи і розповідають про свій улюблений день тижня. Вони повинні пояснити, чому саме цей день є улюбленим, що вони зазвичай роблять у цей день. Потім кожна група обговорює та вибирає найцікавіший опис.

2. РОЛЬОВА ГРА «У МАГАЗИНІ»

Мета: Розвиток діалогічного мовлення, вміння вести бесіду.

Опис: Учні розігрують ситуацію покупки в магазині. Один учень грає роль продавця, інший - покупця. Вони мають скласти діалог, де покупець запитує про товар, його ціну, якість тощо, а продавець відповідає на питання.

3. ГРУПОВА РОБОТА «СКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ»

Мета: Розвиток творчого мислення, вміння працювати в групі.

Опис: Учні діляться на групи по 3-4 особи. Кожна група отримує початок історії. Їхнє завдання - придумати продовження і завершення історії, потім розповісти її класу.

4. ОБГОВОРЕННЯ «МОЯ УЛЮБЛЕНА КНИГА»

Мета: Розвиток монологічного мовлення, вміння висловлювати свої думки.

Опис: Кожен учень розповідає про свою улюблену книгу, пояснює, чому вона йому подобається, що його вразило в цій книзі. Після цього інші учні задають питання про книгу.

5. РОЛЬОВА ГРА «ВІЗИТ ДО ЛІКАРЯ»

Мета: Розвиток діалогічного мовлення, вміння вести бесіду.

Опис: Один учень грає роль лікаря, інший - пацієнта. Вони розігрують ситуацію прийому у лікаря, де пацієнт розповідає про свої симптоми, а лікар ставить питання і дає рекомендації.

6. ГРУПОВА РОБОТА «ПЛАНУВАННЯ ПОЇЗДКИ»

Мета: Розвиток вміння планувати, працювати в групі, висловлювати свої думки.

Опис: Учні діляться на групи і планують уявну поїздку на вихідні. Вони повинні обговорити, куди поїдуть, що будуть робити, які речі візьмуть з собою. Після цього кожна група презентує свій план.

7. ДИСКУСІЯ «ПРАВИЛА ДОРОЖНЬОГО РУХУ»

Мета: Розвиток зв'язного мовлення, вміння висловлювати свої думки.

Опис: Учні обговорюють важливість правил дорожнього руху. Вони діляться своїми думками, як дотримання правил допомагає уникнути аварій, що вони знають про правила для пішоходів та водіїв.

8. РОЛЬОВА ГРА «У КАФЕ»

Мета: Розвиток діалогічного мовлення, вміння вести бесіду.

Опис: Учні розігрують ситуацію в кафе. Один учень грає роль офіціанта, інший - клієнта. Клієнт замовляє їжу і напої, а офіціант приймає замовлення і відповідає на запитання.

9. ГРУПОВА РОБОТА «СТВОРЕННЯ ПОСТЕРА»

Мета: Розвиток творчого мислення, вміння працювати в групі.

Опис: Учні діляться на групи і створюють постер на задану тему (наприклад, «Збереження природи»). Вони обговорюють, які зображення і тексти використовують, а потім презентують свій постер класу.

10. ОБГОВОРЕННЯ «МОЄ ХОБІ»

Мета: Розвиток монологічного мовлення, вміння висловлювати свої думки.

Опис: Кожен учень розповідає про своє хобі, пояснює, чому саме це заняття йому подобається, як він його виконує. Після цього інші учні задають питання про хобі.

11. РОЛЬОВА ГРА «У БІБЛІОТЕЦІ»

Мета: Розвиток діалогічного мовлення, вміння вести бесіду.

Опис: Один учень грає роль бібліотекаря, інший – відвідувача бібліотеки. Вони розігрують ситуацію, де відвідувач запитує про книги, які він хоче взяти, а бібліотекар надає інформацію.

12. ГРУПОВА РОБОТА «НАПИСАННЯ ЛИСТА»

Мета: Розвиток писемного мовлення, вміння працювати в групі.

Опис: Учні діляться на групи і пишуть листа від імені класу на задану тему (наприклад, «Лист до героя улюбленої книги»). Вони обговорюють, що саме вмістити в лист, а потім презентують його класу.

13. ДИСКУСІЯ «ЗАХИСТ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА»

Мета: Розвиток зв'язного мовлення, вміння висловлювати свої думки.

Опис: Учні обговорюють важливість захисту навколишнього середовища. Вони діляться своїми ідеями про те, як можна зберегти природу, що кожен може зробити для цього.

14. РОЛЬОВА ГРА «У ПОШТОВОМУ ВІДДІЛЕННІ»

Мета: Розвиток діалогічного мовлення, вміння вести бесіду.

Опис: Один учень грає роль працівника пошти, інший - клієнта. Вони розігрують ситуацію відправлення посылки, де клієнт запитує про умови відправлення, а працівник відповідає на питання.

15. ГРУПОВА РОБОТА «СТВОРЕННЯ ГАЗЕТИ»

Мета: Розвиток творчого мислення, вміння працювати в групі.

Опис: Учні діляться на групи і створюють шкільну газету. Вони обговорюють теми статей, розподіляють обов'язки, пишуть статті і оформлюють газету. Потім презентують її класу.

16. ОБГОВОРЕННЯ «МОЄ МІСТО/СЕЛО/ВУЛИЦЯ/БУДИНОК»

Мета: Розвиток монологічного мовлення, вміння висловлювати свої думки.

Опис: Кожен учень розповідає про своє місто/село/вулицю/будинок, пояснює, що йому найбільше подобається, які визначні місця є. Після цього інші учні ставлять питання про місто/село/вулицю/будинок.

17. РОЛЬОВА ГРА «У ТУРИСТИЧНОМУ АГЕНТСТВІ»

Мета: Розвиток діалогічного мовлення, вміння вести бесіду.

Опис: Один учень грає роль працівника туристичного агентства, інший - клієнта. Вони розігрують ситуацію вибору туру, де клієнт запитує про можливості подорожі, а працівник надає інформацію.

18. ГРУПОВА РОБОТА «ОРГАНІЗАЦІЯ СВЯТА»

Мета: Розвиток вміння планувати, працювати в групі, висловлювати свої думки.

Опис: Учні діляться на групи і планують уявне свято (наприклад, День народження, Новий рік). Вони обговорюють програму свята, що будуть робити, які подарунки підготувати. Потім кожна група презентує свій план.

19. ДИСКУСІЯ «ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ»

Мета: Розвиток зв'язного мовлення, вміння висловлювати свої думки.

Опис: Учні обговорюють важливість здорового способу життя. Вони діляться своїми думками про здорове харчування, заняття спортом, шкідливі звички.

20. РОЛЬОВА ГРА «НА ВОКЗАЛІ»

Мета: Розвиток діалогічного мовлення, вміння вести бесіду.

Опис: Один учень грає роль працівника вокзалу, інший - пасажира. Вони розігрують ситуацію купівлі квитка, де пасажир запитує про розклад, вартість квитків, а працівник надає інформацію.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

Богданець-Білоskalенко Н. Вивчення фольклорних творів у початкових класах шкіл з мовою навчання національних меншин. *Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи*: збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи», Київ, 05 березня 2020 р. Київ : Педагогічна думка, 2000. С. 22–25.

Богданець-Білоskalенко Н. (2014) Проблема формування особистості у змісті підручників з читання для початкової школи (50-ті роки XIX ст. – 50-ті роки XX ст.) : Монографія. Київ : Славутич-Дельфін, 2014.

Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / за наук. ред. С.Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003.

Коваленко О.М., Тельпуховська Ю.М. Українська мова : підруч. для 1кл. закл. заг. серед. осв. з навч. російською мовою, у 2-х частинах з аудіосупроводом, Ч. 1. Харків : Ранок, 2018.

Коваленко О.М., Тельпуховська Ю.М. Українська мова : підруч. для 1кл. закл. заг. серед. осв. з навч. російською мовою, у 2-х частинах з аудіосупроводом, Ч. 2. Харків : Ранок, 2018.

Петрук О.М. Українська мова : підруч. для 1кл. закл. заг. серед. осв. з навч. угор. мов., у 2-х частинах з аудіосупроводом. Ч. 1. Львів : 2018.

Петрук О.М. Українська мова : підруч. для 1кл. закл. заг. серед. осв. з навч. угор. мов., у 2-х частинах з аудіосупроводом. Ч. 2. Львів : 2018.

Палій Н.Т., Одинак М.М., Істратій М.Л. Українська мова : підруч. для 1кл. закл. заг. серед. осв. з навч. румунською мовою, у 2-х частинах з аудіосупроводом. Ч. 1. Київ : УОВЦ «Оріон», 2018.

Палій Н.Т., Одинак М.М., Істратій М.Л. Українська мова : підруч. для 1кл. закл. заг. серед. осв. з навч. румунською мовою, у 2-х частинах з аудіосупроводом. Ч. 2. Київ : УОВЦ «Оріон», 2018.

Редько В.Г., Полонська Т.К., Пасічник О.С., Басай Н.П. Концепція компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи / за наук. ред. В.Г. Редька. Київ : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018.

Українська мова для закладів загальної середньої освіти з польською мовою навчання. Типова навчальна програма. 1-2 клас» [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programidlya-pochatkovoyi-shkoli>

Сіранчук Н.М. Формування лексичної компетентності в учнів початкових класів на уроках української мови : дис.... докт. пед. наук, Рівненський державний гуманітарний університет. Рівне, 2018.

Смоліна С.В. Методика формування іншомовної лексичної компетентності. *Іноземні мови*. 2010. №4. С.16–23.

Катерина Ладоня

**ФОРМУВАННЯ УМІНЬ
ПРОДУКТИВНОГО
МОВЛЕННЄВОГО СПІЛКУВАННЯ
В УЧНІВ 3-4 КЛАСІВ
НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

Електронне видання

Методичні рекомендації